

Nr 50.

Ankom till riksdagens kansli den 15 juni 1943 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o), 14:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Genom en den 21 maj 1943 dagtecknad proposition, nr 271, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionens bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 8:o), 14:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 2:o), 8:o), 14:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2:o) mål om beslut av landsting, av kommun, annan menighet eller deras representationer, så framt ej klagan föres över Konungens befallningshavandes beslut i anledning av sökt fastställelse å ändring av stadsplan, stomplan eller utomplansbestämmelser eller å beslut, varom förmäles i 14 § 1. lagen om polisväsendet i riket, eller ock målet angår skolväsendets ordnande;

mål om nybyggnad — — — underhållsbidrag till barn;

8:o) mål om rust- och rotehållares — — — friheter och skyldigheter;

mål rörande arbetslag för vinterväghållning på landet, om föreläggande för väghållare att utföra visst arbete, angående visst ärendes hänskjutande till vägsynenämnd och om beslut av sådan nämnd, ävensom mål rörande tillämpning av 32 och 33 §§, 34 § första stycket samt 39 § lagen om allmänna vägar; mål om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet;

mål om fastställelse — — — av samfälld fångtäkt;

14:o) mål om inmutning — — — och andra personalstiftelser;

mål rörande tillämpningen av förordningen om erkända skatteförmedlingskassor;

16:o) mål om meddelande i särskilda fall av tillstånd, förbud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande den allmänna hälsovården och motverkande av vattenförorening samt städernas eller andra or-

¹ Senaste lydelse av 2 § 2:o) och 16:o) se SFS 1941:420, av 2 § 8:o) 1939:283_och av 2 § 14:o) 1942:299.

ters byggnads- och brandväsen, så framt ej klagan föres över beslut i anledning av ansökan hos Konungens befallningshavande om tillstånd att företaga nybyggnad utan hinder av gällande byggnadsförbud, så ock mål om fördelning av kostnaderna för gemensamt skyddsrum.

Denna lag träder i kraft beträffande 2 § 14:o) den 1 juli 1943 och i övrigt den 1 januari 1944, dock att med avseende å mål, som röra tillämpning av lagarna den 7 juni 1934 om allmänna vägar och om vägdistrikt, 2 § 2:o) och 8:o) i deras nuvarande lydelse fortfarande skola gälla.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för det genom propositionen framlagda lagförslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke kommer att lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I ett den 16 april 1942 dagtecknat betänkande (Statens offentl. utredn. 1942: 27) har stadsplaneutredningen framlagt förslag om ändringar i vissa delar av stadsplanelagen och byggnadsstadgan. Förslag i dessa ämnen ha, efter hörande av ett flertal myndigheter och sammanslutningar, förelagts årets riksdag genom proposition den 12 mars 1943, nr 153. Betänkandet upptog dessutom bland annat förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o) och 16:o) lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Enligt 2 § 2:o) regeringsrättslagen skola besvär i mål om beslut av lands- ting eller av kommun, annan menighet eller deras representationer med vissa angivna undantag upptagas och avgöras av regeringsrätten. Därest i mål, som enligt vad nu sagts tillhör regeringsrättens upptagande, klagan rör myndighets beslut i anledning av sökt fastställelse å landstingets, menighetens eller dess representations beslut, gäller enligt 3 §, att regeringsrätten skall med eget utlåtande överlämna målet till avgörande av Kungl. Maj:t i statsrådet. I sistnämnda ordning skola alltså avgöras bland annat besvär över länsstyrelses beslut rörande fastställelse enligt 3 § stadsplanelagen av mindre stadsplaneändring.

Stadsplaneutredningen har anfört, att eftersom nya stadsplaner liksom även större stadsplaneändringar fastställdes av Kungl. Maj:t i statsrådet utan regeringsrättens medverkan, anledning knappast syntes föreligga att fordra utlåtande av regeringsrätten rörande besvär i sådana mindre stadsplaneärenden, däri fastställelse finge meddelas av länsstyrelse. Vad nu sagts ägde motsvarande tillämpning beträffande mindre ändringar i stomplan och utomplansbestämmelser.

Stadsplaneutredningen har som nämnts även föreslagit en ändring av stad- gandet i 2 § 16:o) regeringsrättslagen. Enligt denna punkt skall regerings- rätten pröva besvär i mål om meddelande i särskilda fall av tillstånd, för- bud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande den allmänna hälsovården och motverkande av vattenförorening samt städernas

eller andra orters byggnads- och brandväsen, så ock om fördelning av kostnaderna för gemensamt skyddsrum. På grund härav skola i regeringsrätten upptagas besvär rörande sådana tillstånd, som av länsstyrelse lämnas enligt 14, 15, 17, 57, 63, 64 och 66 §§ stadsplanlagen samt 82 § samma lag, jämförd med 1 kap. 41 § tredje stycket fastighetsbildningslagen enligt tidigare lydelse. Dylika tillstånd avse dispens från byggnadsförbud, som stadgas direkt i stadsplanlagen eller ock utfärdats av Kungl. Maj:t eller länsstyrelse.

Utredningen har föreslagit, att i 2 § 16:o) regeringsrättslagen undantag stadgas i fråga om sådana besvärsmål, däri klagan föres över länsstyrelsens beslut i anledning av sökt tillstånd att företaga nybyggnad utan hinder av gällande byggnadsförbud.

Föredragande departementschefen, statsrådet Bergquist, har i propositionen anslutit sig till stadsplaneutredningens förslag om ändring i 2 § 2:o) regeringsrättslagen. Beträffande den föreslagna ändringen i 2 § 16:o) samma lag har departementschefen anfört följande:

»Utredningens förslag till ändring av 2 § 16:o) samma lag i syfte att åt Kungl. Maj:t i statsrådet förbehålla prövningen av besvär i mål om dispens från byggnadsförbud synes i huvudsak lämpligt. En begränsning synes emellertid böra vidtagas med hänsyn till vissa i förutnämnda proposition föreslagna stadganden, som upptagits i 118 § 1 eller 2 mom. byggnadsstadgan. Enligt dessa bestämmelser kan byggnadsnämnd under vissa förutsättningar giva lov till byggnad som avviker från stadsplan m. m. Fullföljes talan mot byggnadsnämndens beslut hos länsstyrelsen, torde besvär, som därefter må anföras över länsstyrelsens beslut i ärendet, lämpligen böra prövas av regeringsrätten. Besvären torde nämligen i dessa fall röra endast praktiska tillämpningsfrågor och ha dessutom ett nära samband med frågan om byggnadslov i övrigt, vilken fråga hör till regeringsrättens prövning. I vissa fall skall enligt de bestämmelser, som föreslagits i 118 § 2 mom. andra stycket byggnadsstadgan, fråga om medgivande till avvikelser från stadsplans detaljreglering m. m. av byggnadsnämnden underställas länsstyrelsens prövning. Om besvär anföras över länsstyrelsens beslut i sådant underställningsärende, torde besvären böra prövas i regeringsrätten.»

Vissa ändringar av regeringsrättslagen ha även förordats av 1942 års vägsakkunniga i deras den 27 januari 1943 avgivna betänkande med förslag till ny lag om allmänna vägar och vissa andra författningar, som erfordras för genomförande av ett förstatligande av den allmänna väghållningen på landet (Statens offentl. utredn. 1943: 1). Förslag i huvudfrågan har, efter remiss till vederhörande myndigheter och sammanslutningar, förelagts årets riksdag genom proposition den 30 april 1943, nr 223. De sakkunniga hava upprättat ett förslag till ändrad lydelse av regeringsrättslagen.

Av 2 § 2:o) regeringsrättslagen följer bland annat, att regeringsrätten skall pröva mål om beslut av vägstämman och vägstyrelse. Från regerings-

rättens prövning ha dock undantagits besvär över länsstyrelses beslut i anledning av sökt fastställelse å vägstämmas beslut om upptagande av vissa lån samt vägstyrelses beslut om upplåtande av vissa vägarbeten på entreprenad och om tillsättande av vissa befattningshavare. De vägsakkunniga ha i betänkandet uttalat, att undantagsbestämmelsen borde utgå i samband med vägväsendets förstatligande.

Till regeringsrättens upptagande och avgörande höra enligt 2 § 8:o) regeringsrättslagen mål rörande tillämpningen av 1934 års lag om allmänna vägar, såframt ej klagan föres över länsstyrelses beslut i vissa angivna frågor. De sakkunniga hava föreslagit vissa ändringar i nämnda lagrum.

Föredragande departementschefen har på denna punkt yttrat:

»Enligt berörda proposition den 30 april 1943 skall den allmänna väghållningen på landet från och med ingången av år 1944 övertagas av kronan. Vinner detta förslag riksdagens bifall bör, såsom de sakkunniga föreslagit, förenämnda undantagsbestämmelse i 2 § 2:o) regeringsrättslagen upphävas. Jag vill i detta sammanhang nämna, att mål rörande beslut av de i propositionen omförmälda vägnämnderna och länsvägnämnderna, vilka torde vara att anse såsom menighets representationer, komma att tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande.

Prövningen av besvär i frågor som behandlas i förslaget till ny väglag torde böra uppdelas mellan Kungl. Maj:t i statsrådet och regeringsrätten efter i huvudsak likartade synpunkter som nu gälla beträffande tillämpningen av 1934 års lag om allmänna vägar. Sålunda torde det, på sätt de sakkunniga förordat, böra tillkomma Kungl. Maj:t i statsrådet att pröva besvär i mål, huruvida väg skall hållas fri från hinder av snö och is i den utsträckning, som kräves för biltrafik (5 § sista stycket i förslaget), samt mål om byggande av allmän väg, förändring av enskild väg till allmän, inrättande av särskild vinterväg och indragning av allmän väg (14 §), om fastställelse av arbetsplan för allmän väg (15 §), om meddelande av förbud för väghållare att i samband med indragning av väg bortföra vad å marken anbragts för vägändamål och om utsträckande av den tid, inom vilken väghållare, där dylikt förbud icke meddelats, äger att bortföra vad som må skiljas från marken (25 §), om förordnande av ordförande och ledamot samt suppleant i vägsynenämnd (55 §) samt om förordnande av ersättare för ledamot i vägsynenämnd (57 § andra stycket).

Av skäl, som anförts av de sakkunniga, torde prövningen av mål om nyttjanderätt till mark för tillfällig väg (28 §) böra överflyttas från regeringsrätten till Kungl. Maj:t i statsrådet.

I likhet med de sakkunniga anser jag lämpligast, att Kungl. Maj:t i statsrådet prövar besvär över förbud att utan länsstyrelsens tillstånd uppföra byggnad inom område, som kan beräknas bliva taget i anspråk för ifrågasatt väg eller komma att ligga i omedelbar närhet av densamma (34 § andra stycket). Vad härefter angår fråga om dispens från sådant förbud, torde denna prövning åtminstone i viss mån förutsätta ett bedömande av vägens

sträckning och av möjligheten att utföra företaget inom sådan tid, att förbudet bör gälla. Då sistnämnda bedömning eljest tillkommer Kungl. Maj:t i statsrådet, bör även prövningen av nu berörda dispensärenden, av vilka endast ett mycket litet antal brukar fullföljas till högsta instans, ankomma på Kungl. Maj:t i statsrådet. Däremot torde, såsom de sakkunniga föreslagit, regeringsrätten böra pröva de mera ofta förekommande ärendena om dispens för byggnad utmed redan befintlig väg eller väg för vilken arbetsplan blivit fastställd (33 § första stycket och 34 § första stycket).

De sakkunniga ha ansett, att mål om föreläggande för stad eller stadsliknande samhälle att fullgöra väghållning (48 och 49 §§) ägde sådant sammanhang med fråga om statsbidrag, att de borde avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet. Prövningen av dylikt mål avser emellertid att konstatera, huruvida förutsättningarna för viss skyldighet föreligga, därvid bland annat en förutsättning är att kronan lämnat föreskrivet statsbidrag, och övervägande skäl torde tala för att ett sådant mål bör prövas av regeringsrätten.

Övriga administrativa besvärsmål som röra tillämpningen av väglagen torde vara av den beskaffenhet att de böra avgöras av regeringsrätten. På denna bör det sålunda, utöver vad förut nämnts, liksom hittills ankomma att pröva besvär över länsstyrelses beslut om tillstånd till upplag, grind eller annan anordning å allmän väg (32 §), om rätt att ha upplag, stängsel m. m. utmed väg (33 § första och andra styckena), om tillstånd att ha annonstavla, reklamskylt eller dylikt utmed allmän väg (39 § första stycket), om hänskjutande av visst ärende till vägsynenämnds prövning (56 §) eller i anledning av klagan över beslut, meddelat av vägsynenämnd (29—31, 33, 36, 39 och 76 §§). Med hänsyn till beskaffenheten av de beslut som kunna komma att meddelas av länsstyrelse rörande arbetslag för vinterväghållning (41—44 och 46 §§) torde besvär över sådana beslut böra prövas av regeringsrätten.»

Enligt 2 § förordningen den 30 april 1943 (nr 205) om erkända skatteförmedlingskassor, vilken förordning träder i kraft den 1 juli 1943, må skatteförmedlingskassa under viss förutsättning av länsstyrelse antagas till erkänd sådan kassa. Länsstyrelsen skall fastställa reglemente för kassa. Erkänd skatteförmedlingskassa äger åtnjuta statsbidrag. Kassans verksamhet övervakas av länsstyrelsen.

Föredragande departementschefen har i denna del anfört:

»På grund av bestämmelsen i 2 § 4:o) regeringsrättslagen i dess nuvarande lydelse komma mål rörande statsbidrag enligt förordningen om erkända skatteförmedlingskassor att tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande. Vidare tillkommer det regeringsrätten — enligt 2 § 17:o) i dess nu gällande lydelse — att upptaga och avgöra mål angående föreläggande eller utdömmande av vite jämlikt sagda förordning. Då jämväl i andra fall än de nu anförda mål om beslut av länsstyrelse rörande erkända skatteförmedlingskassor böra prövas av regeringsrätten, torde i 2 § 14:o) regeringsrättslagen böra upptagas den bestämmelsen, att mål om beslut av länsstyrelse jäm-

likt förordningen om erkända skatteförmedlingskassor skola även i andra än i paragrafen särskilt angivna fall tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Ovannämnda proposition nr 153 har med vissa ändringar bifallits, den 26 maj 1943 av första kammaren och den 29 maj 1943 av andra kammaren. Ändringarna äro icke av beskaffenhet att föranleda ändring jämväl i det nu framlagda förslaget till ändring i vissa delar av regeringsrättslagen. Andra lagutskottet har i sitt utlåtande nr 31 (sid. 40 o. f.) i anledning av propositionen nr 153 förutsatt, att, därest den av stadsplaneutredningen förordade ändringen av 2 § 2:o regeringsrättslagen godkändes, Kungl. Maj:t i de ärenden, som nämnda ändring avsåge, likväl skulle komma att inhämta regeringsrättens utlåtande, i den mån verkliga rättsfrågor av tveksam art uppkomme. — Propositionen nr 223 har med vissa ändringar utan betydelse i förevarande sammanhang tillstyrkts av andra särskilda utskottet i utlåtande nr 2.

Utskottet.

Utskottet har vid sin granskning av det genom propositionen nr 271 framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran och får därför hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 16 juni 1943.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Wistrand, Löfvander, Olof Carlsson, Roos**, *Hage* och *Carl Eric Ericsson*;

från andra kammaren: herr *Olovson* i Västerås, fröken *Andersson*, herrar *Hallagård, Hermansson, Holm, Johnsson* i Kastanjegården*, *Jansson* i Hällefors* och *Andersson* i Eskilstuna*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.